

МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА

ПРАВОВІ НОВЕЛИ

Науковий юридичний журнал

№ 26/2025



Видавничий дім
«Гельветика»
2025

Науковий юридичний журнал «Правові новели» засновано рішенням Вченої ради Міжнародного університету бізнесу і права 06.12.2012 р., протокол № 5

Журнал внесено до категорії «Б» (спеціальність D8. Право) переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук відповідно до Наказу МОН України від 17.03.2020 р. № 409 (додаток № 1).

Видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща).

Засновник: Заклад вищої освіти
«Міжнародний університет бізнесу і права», Україна,
73039, м. Херсон, вул. 49 Гвардійської Дивізії, 25-А
тел.факс (0552) 33-66-86
e-mail: editor@legalnovels.in.ua
web: www.legalnovels.in.ua

Періодичність видання: 3 рази на рік. Мова видання: українська, англійська

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1912 від 30.05.2024 року.

Ідентифікатор медіа: R30-04846

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права» (вул. 49-ї Гвардійської Херсонської дивізії, 37А, м. Херсон, 73038, e-mail: mubip@mubip.org.ua, Тел.: +38 098 2651436).

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжнародного університету бізнесу і права
25.09.2025 р., протокол № 2

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Головний редактор: **Воронін Я.Г.** – доктор юридичних наук, професор;
Заступник
головного редактора: **Клюєв О.М.** – доктор юридичних наук, професор;
Відповідальний секретар: **Ненько С.С.** – кандидат юридичних наук, відповідальний секретар, професор.

Редакційна колегія:

Чеботарьова Г.В. – доктор юридичних наук, професор;
Попович Є.М. – доктор юридичних наук, професор;
Предмєстніков О.Г. – доктор юридичних наук, доцент;
Ліпкан В.А. – доктор юридичних наук, професор;
Ковбас І.В. – доктор юридичних наук;
Кантор Н.Ю. – кандидат юридичних наук, доцент;
Копельців-Левицька Є.Д. – кандидат юридичних наук, доцент;
Маслова Я. І. – доктор юридичних наук;
Паламарчук Г.В. – кандидат юридичних наук;
Проць О.Є. – кандидат юридичних наук, доцент;
Рачинська І.М. – кандидат юридичних наук, доцент;
Риженко І.М. – кандидат технічних наук, доцент;
Рязанов М.Ю. – кандидат юридичних наук, доцент;
Тимчишин А.М. – доктор юридичних наук, доцент;
Чувакова Г.М. – кандидат юридичних наук, доцент;
Кубасенко А.В. – кандидат юридичних наук, доцент;
Ульянов О.І. – кандидат юридичних наук, доцент;
Цехан Д.М. – доктор юридичних наук, професор;
Борко А.Л. – доктор юридичних наук, професор;
Бараненко Д.В. – доктор юридичних наук, професор;
Барчук В.О. – доктор філософії в галузі права;
Мандзик П.І. – кандидат юридичних наук, начальник юридичного відділу,
ТОВ «Паливно-торгова фірма «Центр»;
Шані (Ехуд) Роффех – доктор філософії з права, професор (Ізраїль).

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

Беніцький А.С.

Правове становище українського населення Слобідської України на території земель війська Донського у XVIII столітті..... 9

Дерев'янка А.І.

Трансформація міграційної політики в Україні у XX–XXI століттях: від радянського тоталітаризму до європейської інтеграції..... 24

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Ненько С.С., Афанасенко М.І.

Відеоконференцв'язок в цивільному судочинстві України: сучасні аспекти..... 30

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

Лигін О.В.

Підзаконні нормативно-правові акти в системі правового регулювання видобування вуглеводнів в Україні..... 42

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Bakulin D.O.

Administrative and legal foundations and institutional safeguards for the use of firearms by officers of the National Police of Ukraine in the context of ensuring public security and protecting human rights..... 49

Браславець Я.Ю.

Превентивні адміністративно-правові заходи протидії антиконкурентним узгодженим діям..... 56

Головко К.М.

Цифровізація адміністративних процедур в Україні: правові виклики та перспективи..... 66

Головко Р.М.

Адміністративна відповідальність у сфері підприємницької діяльності: баланс між контролем і захистом прав..... 77

Горінов П.В.

Принципи адміністративно-правового забезпечення молодіжної політики в Україні..... 85

Курило І.В.

Деякі аспекти правового регулювання у сфері альтернативної енергетики в умовах євроінтеграції ... 93

Манжула А.А., Сокурєнко О.А., Окопник О.М.

Функціонування почесних консулів іноземних держав в Україні як суб'єктів публічної адміністрації..... 101

Мельничук Р.В.

Дослідження видів адміністративних правопорушень, процедури притягнення до відповідальності та застосування санкцій..... 108

Токарєва К.О., Березовський Д.О.

Менеджмент та оподаткування цифрових платформ в Україні: нові рішення в умовах воєнного стану..... 115

Труба Р.М.

Структура адміністративно-правового статусу суб'єктів забезпечення національної безпеки в Україні 123

Шумейко І.П.

Розгляд по суті справ про фінансову відповідальність..... 130

Юрченко Т.П.

Оцінка ефективності правового регулювання у сфері надання адміністративних послуг в умовах воєнного стану в Україні..... 140

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Andriiev I.P.

Theoretical and legal foundations of independent evidence gathering by the defence in criminal proceedings.....149

Демедюк С.В.

Темна сторона комп'ютерних мереж: злочини та незаконна діяльність онлайн.....157

Козаченко В.В.

«Тест руки» Едвіна Е. Вагнера як засіб діагностики агресивності та схильності до насильства у осіб групи криміногенного ризику.....167

Користін О.Є., Кардашевський Ю.Р.

Трансформація методів відмивання коштів у кіберпросторі.....174

Мельковський О.В.

Актуальні питання безпеки діяльності правоохоронних органів України в умовах дії воєного стану.....182

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Скідан Н.В.

Судова практика у системі джерел кримінального процесуального права України: трансформація підходів уявлення в контексті становлення верховенства права як концептуальної засади функціонування правової системи.....188

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Боровик А.В., Шира О.В.

Міжнародно-правові зобов'язання щодо захисту цивільної інфраструктури під час збройних конфліктів.....196

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

Дроздов О.М., Басиста І.В., Глинська Н.В.

Колегіальний розгляд кримінального провадження за процедурою in absentia в суді першої інстанції на підставі клопотання захисника.....205

Курило І.В., Овчарук С.С., Шкарупа К.В.

Особливості правового регулювання вантажних перевезень в ЄС.....220

Іванищук А.А., Підберезних І.Є., Сердюк Є.В.

Підзаконна правотворчість у сфері ринку природного газу в Україні.....229

Бойчук А.Ю., Кокорєв О.В., Тарасов А.В.

Актуальні питання вдосконалення законодавства про місцеве самоврядування в Україні.....238

Колпаков В.К., Курінний Є.В., Євтушенко Д.С.

Забезпечення права на пенсійне забезпечення внутрішньо переміщених осіб та громадян України за кордоном: міжнародні стандарти захисту.....246

Добкіна К.Р.

Конституційний плюралізм і права людини: до питання про системоутворюючі засади сучасного правопорядку.....253

Білоус О.А.

Предмет правового регулювання гендерних відносин в Україні.....260

Лаворик А.В., Дзюбак С.В.

Свобода віросповідання як юридична категорія в правовій доктрині: до питання про її субстанційні та процедурні гарантії.....264

Мельник П.В.

Етичні нормативні засади формування службових правовідносин.....273

Черненко О.А.

Девелоперська діяльність в умовах війни: правові аспекти.....282

Бортник Н.П., Дубова К.О.

Медіація як інноваційний механізм врегулювання спорів і трансформації конфліктів у правовій системі України.....289

Селмецький М.С.

Правові засади інституційної підтримки підприємництва в українсько-словацькому співробітництві.....298

Кузьменко А.С. Спеціально-кримінологічні заходи запобігання кримінальним правопорушенням у туристичній сфері.....	310
Погорецький М.А. Використання поліграфу у доказуванні у кримінальних провадженнях: практика США, країн ЄС, ЄСПЛ та України.....	318
Березняк В.С. Прояви сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом в Україні.....	336
Висоцький С.О. Детермінанти самовільного залишення військової частини або місця служби в умовах воєнного стану в Україні.....	343
Макаренков О.Л., Єрмоленко Д.О., Пелех І.В. Латинізація судових рішень як складник правової інтеграції України.....	350
Цуркан-Сайфуліна Ю.В. Етика штучного інтелекту в контексті міжнародних та національних правових стандартів.....	359
Риженко І.М., Підберезних І.Є., Новак Н.П., Педан А.І. Публічне адміністрування житлового будівництва в контексті реформування містобудівного законодавства України.....	368
Білозьорова Л.В. Вдосконалення нормативно-правової бази діяльності органів прокуратури з інформаційно-правового забезпечення.....	377
Сисолятин В.В. Бюро економічної безпеки України як суб'єкт запобігання злочинності.....	391
Філіпов Ю.Є. Оцінка та використання результатів судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану.....	398
Панфілов О.Є., Фролова Є.І. Адміністративна процедура притягнення до відповідальності: проблеми ефективності та дотримання прав людини.....	407
Подольян Ю.О. Загальна характеристика складу дисциплінарного проступку приватного виконавця: публічно-правова природа, критерії кваліфікації та межі відповідальності.....	415
Ріпенко А.І. Урбанізаційні процеси в Україні в контексті правового забезпечення відбудови та вступу до ЄС.....	424
Козакова І.В., Бесяков М.С. Організаційно-правовий механізм екологічної стандартизації в Україні.....	432
Поляков Б.М. Проблеми правового статусу кредитора – органа стягнення у процедурі банкрутства.....	445
Іщук А.М. Еволюція міжнародного права у сфері протидії фінансуванню тероризму: ключові етапи та віхи.....	458
Тильчик В.В., Заболотна Л.В., Харь І.О. Особливості набуття громадянства України в умовах дії воєнного стану.....	468
Лещенко О.В. Поняття, правові ознаки та види конкуренції норм податкового законодавства.....	476
Дрозд В.Г. Відсторонення від посади за Кримінальним процесуальним кодексом України: від інтересів правосуддя до забезпечення прав та свобод людини.....	485
Д'яковський Г.Л. До визначення сутності відсторонення від посади в кримінальному процесі.....	492
Бараннік Р.В. Вогнева підготовка як превентивний механізм кримінального провадження: аналіз судової практики та КПК України.....	499
Лисак О.М. Адміністративний позов у системі адміністративного судочинства України: сучасний стан правового регулювання та доктринального осмислення.....	505
Паскар А.Л. Позовна заява як об'єкт надмірного формалізму в адміністративному судочинстві.....	513

CONTENTS

THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW; THE HISTORY OF POLITICAL AND LEGAL STUDIES

Benitskiy A.S.

Legal status of the Ukrainian population of Slobidska Ukraine on the territory of the Don Army lands in the 18th century.....9

Derevianko A.I.

Transformation of migration policy in Ukraine in the 20th and 21st centuries: from Soviet totalitarianism to European integration.....24

CIVIL LAW AND CIVIL PROCESS; FAMILY LAW; INTERNATIONAL PRIVATE LAW

Nenko S.S., Afanasenko M.I.

Videoconferencing in civil proceedings of Ukraine: modern aspects.....30

LAND LAW; AGRARIAN LAW; ENVIRONMENTAL LAW; NATURE RESOURCES LAW

Lyhin O.V.

Subordinate statutory acts in the system of legal regulation of hydrocarbon production in Ukraine.....42

ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS; FINANCIAL LAW; INFORMATION LAW

Bakulin D.O.

Administrative and legal foundations and institutional safeguards for the use of firearms by officers of the National Police of Ukraine in the context of ensuring public security and protecting human rights.....49

Braslavets Ya.Yu.

Preventive administrative and legal measures to counter anti-competitive concerted practices.....56

Golovko K.M.

Digitalization of administrative procedures in Ukraine: legal challenges and prospects.....66

Golovko R.M.

Administrative responsibility in the sphere of entrepreneurial activity: balance between control and protection of rights.....77

Horinov P.V.

Principles of administrative law support for youth policy in Ukraine.....85

Kurylo I.V.

Some aspects of legal regulation in the field of renewable energy in the context of European integration.....93

Manzhula A.A., Sokurenko O.A., Okopnyk O.M.

Functioning of honorary consuls of foreign states in Ukraine as subjects of public administration.....101

Melnichuk R.V.

Research on types of administrative violations, procedures for bringing to justice and application of sanctions.....108

Tokarieva K.O., Berezovskyi D.O.

Management and taxation of digital platforms in Ukraine: new solutions under martial law.....115

Truba R.M.

The structure of the administrative law status of national security entities in Ukraine.....123

Shumeiko I.P.

Consideration of the merits of cases concerning financial responsibility.....130

Yurchenko T.P.

Assessment of the effectiveness of legal regulation in the provision of administrative services under martial law in Ukraine.....140

CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY; PENAL LAW

Andriiev I.P.

Theoretical and legal foundations of independent evidence gathering by the defence in criminal proceedings.....149

Demediuk S.V.

The dark side of computer networks: crimes and illegal activities online.....157

Kozachenko V.V.

Edwin E. Wagner's "Hand Test" as a tool for diagnosing aggressiveness and propensity for violence in individuals from criminogenic risk groups.....167

Korystin O.Ye., Kardashevskyy Yu.R.

The transformation of money laundering methods in cyberspace.....174

Melkovsky O.V.

Current issues of security of law enforcement agencies under martial law.....182

CRIMINAL PROCESS

Skidan N.V.

Case law in the system of sources of criminal procedure law of Ukraine: transformation of approaches in the context of the rule of law as a conceptual foundation of the legal system.....188

INTERNATIONAL LAW

Borovyk A.V., Shyra O.V.

International legal obligations regarding the protection of civilian infrastructure during armed conflicts.....196

TOPICAL ISSUES OF JURIDICAL SCIENCE

Drozdov O.M., Basysta I.V., Hlynska N.V.

Collegial adjudication of criminal proceedings under the in absentia procedure in the court of first instance upon motion by defense counsel.....205

Kurylo I.V., Ovcharuk S.S., Shkarupa K.V.

Features of legal regulation of freight transportation in the EU.....220

Ivanyschuk A.A., Pidbereznykh I.Ye., Serdiuk Ye.V.

Legal regulation in the sphere of the natural gas market in Ukraine229

Boichuk A.Yu., Kokoriev O.V., Tarasov A.V.

Current issues in improving legislation on local self-government in Ukraine.....238

Kolpakov V.K., Kurinnyi Ye.V., Yevtushenko D.S.

Ensuring the right to pension benefits for internally displaced persons and ukrainian citizens abroad: international protection standards.....246

Dobkina K.R.

Constitutional pluralism and human rights: on the issue of system-forming principles of the modern legal order.....253

Bilous O.A.

The Subject of Legal Regulation of Gender Relations in Ukraine.....260

Lavoryk A.V., Dziubak S.V.

Freedom of religion as a legal category in legal doctrine: on the issue of its substantive and procedural guarantees.....264

Melnyk P.V.

Ethical normative principles of the formation of service legal relations.....273

Chernenko O.A.

Development activities under war conditions: legal aspects.....282

Bortnyk N.P., Dubova K.O.

Mediation as an innovative mechanism for dispute resolution and conflict transformation within the legal system of Ukraine.....289

Selmenskyi M.S.

Legal foundations of institutional support for entrepreneurship in ukrainian-slovak cooperation...298

Kuzmenko A.S.

Special criminological measures to prevent criminal offenses in the tourism sector.....310

Pohoretskyi M.A. Using polygraphs in evidence in criminal proceedings: practice of the US, EU countries, the ECHR and Ukraine.....	318
Berezniak V.S. Manifestations of sexual violence related to the armed conflict in Ukraine.....	336
Vysotskyi S.O. Determinants of unauthorized abandonment of a military unit or place of service under martial law in Ukraine.....	343
Makarenkov O.L., Yermolenko D.O., Pelekh I.V. Latinization of judicial decisions as a component of Ukraine's legal integration.....	350
Tsurkan-Saifulina Yu.V. Artificial intelligence ethics in the context of international and national legal standards.....	359
Ryzhenko I.M., Pidbereznykh I.Ye., Novak N.P., Pedan A.I. Public administration of housing construction in the context of reforming urban planning legislation of Ukraine.....	368
Bilozorova L. V. Improving the regulatory framework for the activities of prosecutors' offices in the field of information and legal support.....	377
Sysoliatin V.V. Bureau of Economic Security of Ukraine as a subject of crime prevention.....	391
Filipov Yu.Ye. Evaluation and use of forensic examination results during the investigation of criminal offenses under martial law.....	398
Panfilov O., Frolova Ye. Administrative liability procedure: issues of efficiency and human rights protection.....	407
Podolian Yu.O. General characteristics of the elements of a disciplinary offence of a private enforcement officer: public-law nature, qualification criteria and limits of liability.....	415
Ripenko A.I. Urbanization processes in Ukraine in the context of legal security of reconstruction and accession to the EU.....	424
Kozakova I.V., Bieliakov M.S. Organizational and legal mechanism of environmental standardization in Ukraine.....	432
Poliakov B.M. Problems with the legal status of creditors as enforcement agencies in bankruptcy proceedings.....	445
Ishchuk A.M. Evolution of international law in the field of combating the financing of terrorism: key stages and milestones.....	458
Tylchyk V.V., Zabolotna L.V., Khar I.O. Features of acquisition of citizenship of Ukraine in the conditions of martyr state.....	468
Leshchenko O.V. Concept, legal features and types of competition of tax legislation norms.....	476
Drozd V.H. Removal from office under the Criminal Procedure Code of Ukraine: from the interests of justice to the protection of human rights and freedoms.....	485
Diakovskiy H.L. To determine the essence of removal from office in criminal proceedings.....	492
Barannik R. V. Firearms training as a preventive mechanism in criminal proceedings: an analysis of judicial practice and the Criminal Procedure Code of Ukraine.....	499
Lysak O.M. Administrative claim in the system of administrative justice of Ukraine: the current state of legal regulation and doctrinal understanding.....	505
Paskar A.L. Statement of claim as an object of excessive formalism in administrative proceedings.....	513

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2025.26.58>**Паскар А.Л.,***кандидат юридичних наук,**доцент кафедри процесуального права**Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

ПОЗОВНА ЗАЯВА ЯК ОБ'ЄКТ НАДМІРНОГО ФОРМАЛІЗМУ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Постановка проблеми. Кожній особі гарантується право на оскарження в судовому порядку дій, рішень чи бездіяльності, органів місцевого самоврядування, органів державної влади, посадових і службових осіб. З метою захисту свобод, прав та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин функціонують адміністративні суди. Завданням адміністративного судочинства вважається неупереджене, справедливе та своєчасне вирішення судом справ у сфері публічно-правових відносин задля ефективного захисту свобод, прав та інтересів фізичних осіб, а також прав та інтересів юридичних осіб від порушень суб'єктів владних повноважень. Таке завдання адміністративного судочинства реалізується шляхом подання позовної заяви до суду першої інстанції. Перешкодою на шляху до правосуддя досить часто стає надмірний формалізм, застосований до позовної заяви.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ч. 1 ст. 5 Кодексу адміністративного судочинства України, кожен наділений правом у порядку, визначеному законом, звернутися до адміністративного суду, у разі, якщо вважає, що дією, рішенням або ж бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її свободи, права або законні інтереси, та просити суд про їх захист. Таке звернення реалізується у формі позовної заяви, яка, у свою чергу, вважається первинним процесуальним юридичним фактом, на підставі якого адміністративний суд відкриває провадження у справі [1, с. 234].

Існує також думка, що позовна заява в адміністративному судочинстві – юридико-фактична письмова вимога позивача до відповідача про захист прав, свобод та інтересів позивача у сфері публічно-правових відносин від порушень суб'єкта владних повноважень [2, с. 117].

Адміністративний позов також можна визначити, як звернена до певного органу адміністративної юрисдикції вимога щодо захисту законності, суб'єктивних публічних прав, публічного правопорядку, яка впливає із вказаної заявником конфліктної ситуації та спрямована проти порушника, зорієнтована на вирішення публічно-правового спору шляхом відновлення порушеного права, а також визнання незаконності певного адміністративного акта чи застосування адміністративних заходів [3, с. 208].

Відповідно до ст. 160 КАС України, у позовній заяві позивач зазначає свої вимоги щодо предмета спору, а також їх обґрунтування. Позовна заява повинна подаватися в письмовій формі позивачем або ж іншою особою, якій законом визначено право в інтересах інших осіб звертатися до суду. Позовна заява може бути сформована шляхом заповнення бланка позову, наданого адміністративним судом. Водночас, за проханням позивача службовцем апарату суду може бути надана певна допомога в оформленні позовної заяви.

У позовній заяві вказуються: 1) найменування адміністративного суду першої інстан-

ції, до якого подається позовна заява; 2) для юридичних осіб повне найменування або для фізичних осіб прізвище, ім'я та по батькові сторін та інших учасників справи, для юридичних осіб їх місцезнаходження або для фізичних осіб місце проживання чи перебування, поштовий індекс, для юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, для фізичних осіб реєстраційний номер облікової картки платника податків за його наявності або якщо такі відомості відомі позивачу номер і серія паспорта для фізичних осіб – громадян України, відомі адреса електронної пошти, номери засобів зв'язку, відомості про відсутність або наявність електронного кабінету; 3) зазначення ціни позову, обґрунтований розрахунок суми позову, якщо в тексті позовної заяви заявлена вимога про відшкодування шкоди, яка завдана оскаржуваними діями, рішенням чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень; 4) виклад обставин і зміст позовних вимог, якими позивач обґрунтовує його вимоги, а у випадку подання позову до декількох відповідачів – зміст позовних вимог щодо кожного з них; 5) зазначення доказів, що можуть підтвердити обставини позовної заяви; 6) відомості щодо вжиття заходів досудового врегулювання справи, якщо законом визначений такий обов'язок; 7) відомості щодо вжиття заходів забезпечення позову або доказів до подання позовної заяви; 8) перелік доказів та документів, що додаються до заяви; зазначення доказів, що не можуть бути подані разом із позовною заявою, а також зазначення про наявність у позивача чи іншої особи оригіналів електронних або письмових доказів, копії яких додано до позовної заяви; 9) у справах про оскарження дій, рішень та бездіяльності суб'єкта владних повноважень – обґрунтування чим порушуються права, свободи, інтереси позивача оскаржуваними діями, рішеннями чи бездіяльністю; 10) у справах про оскарження нор-

мативно-правових актів – дані щодо застосування нормативно-правового акта, що оскаржується, до позивача або ж приналежність позивача до суб'єктів правовідносин, у яких застосовується або буде застосовано цей акт; 11) власне підтвердження позивача щодо того, що ним не подано іншого позову до цього ж відповідача з тих самих підстав та з тим самим предметом. У випадку пред'явлення позову особою, якій законом уповноважено право на звернення до адміністративного суду в інтересах іншої особи, в позовній заяві мають бути зазначені підстави такого звернення. Якщо ж позовна заява подається особою, що звільнена від сплати судового збору згідно вимог закону, у тексті позову зазначаються підстави звільнення від сплати судового збору. У змісті позовної заяви можуть бути зазначені й інші відомості, що необхідні для правильного вирішення спору.

До позовної заяви повинні додаватися її копії, а також копії доданих до неї документів згідно кількості учасників справи. Водночас, у випадку подання позовної заяви, а також доданих до неї через електронний кабінет документів в електронній формі до позовної заяви також додаються докази відправлення її копії та копій доданих документів усім іншим учасникам справи.

При поданні адміністративного позову в паперовій формі суб'єкт владних повноважень має додати до неї доказ надіслання листом з описом вкладення усім іншим учасникам справи копій позовної заяви разом з доданими до неї документами. Таке надсилення повинно здійснюватися через електронний кабінет в електронній формі.

До позовної заяви також повинен додаватися оригінал документу про сплату судового збору у встановленому розмірі та порядку, або ж документи, що підтверджують звільнення від сплати судового збору.

Позивач повинен додати до позовної заяви докази, які підтверджують обставини, на яких базуються позовні вимоги. У випадку, якщо подаються електронні чи письмові докази –

позивач має додати до позовної заяви копії всіх таких доказів.

У випадку необхідності, до позовної заяви мають додаватися клопотання та заяви щодо розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження, участь у такому судовому засіданні, звільнення, розстрочення, відстрочення, зменшення сплати судового збору, витребування доказів, про призначення експертизи, про забезпечення надання безоплатної правничої допомоги, якщо визначений орган відмовив у її наданні тощо. У випадку пропуску строку звернення до адміністративного суду позивач повинен додати до позову відповідну заяву про поновлення цього строку, а також докази поважності причин його пропуску.

Досить часто на практиці існують випадки застосування судом першої інстанції надмірного формалізму до поданої позовної заяви, що має наслідком залишення її без руху чи приймається інше рішення, якими чиняться перешкоди щодо доступу до правосуддя.

Так, ухвалою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 15 серпня 2025 року в справі за позовом ОСОБА_1 до Західного міжрегіонального головного управління Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів на державному кордоні про визнання протиправним та скасування наказу ухвалу Львівського окружного адміністративного суду від 14 березня 2025 року про повернення позовної заяви у справі № 380/4534/25 скасовано і направлено для продовження розгляду до суду першої інстанції. Постановляючи ухвалу про повернення позовної заяви, суд інстанції виходив з того, що в доданому до позовної заяви ордері про надання правничої допомоги зазначено про надання адвокатом такої допомоги «у судах України», замість назви конкретного суду. Оскільки позовна заява підписана представником позивача за відсутності будь-яких належних доказів на підтвердження повноважень зазначеної особи на здійснення представництва, суд першої інстанції дійшов помилкового

висновку, що така заява має бути повернена позивачу на підставі п. 3 ч. 4 ст. 169 КАС України. Таким чином, трактуючи в такий спосіб норми КАС України в поєднанні із надмірним формалізмом, суд першої інстанції допустив порушення норм процесуального права, що перешкоджало подальшому провадженню у справі та доступності правосуддя [4].

Ухвалою третього апеляційного адміністративного суду від 6 серпня 2025 року в справі №215/4000/24 за позовом ОСОБА_1 до Управління правці і соціального захисту населення Виконавчого комітету Тернівської районної в місті Кривому Розі ради про встановлення наявності компетенції ухвалу Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 10 вересня 2024 року про повернення позовної заяви скасовано. Направлено матеріали для вирішення питання щодо можливості відкриття провадження в адміністративній справі до Дніпропетровського окружного адміністративного суду. Підставою для залишення без руху та повернення позовної заяви судом першої інстанції було те, що в позовній заяві не зазначено про забезпечення доказів, вжиття заходів досудового врегулювання спору, забезпечення позову.

Скасовуючи ухвалу суду першої інстанції про повернення позовної заяви, апеляційний суд дійшов висновку, що залишення позовної заяви без руху та повернення позовної заяви з тих підстав, що не зазначено про забезпечення позову, забезпечення доказів, вжиття заходів досудового врегулювання спору є проявом невинуватеного формалізму, адже із змісту позовної заяви випливає, що такі заходи не вживались. Верховний Суд в постанові від 29 вересня 2022 року в справі №500/1912/22 звернув увагу на те, що під час застосування процесуальних норм необхідно уникати як надмірного формалізму, так і надмірної гнучкості, що можуть мати наслідком неправомірне обмеження права на доступ до правосуддя, яке гарантованого ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [5].

Цікавою є правозастосовна практика Шостого апеляційного адміністративного суду. Так, постановою суду від 24 вересня 2025 року ухвалу Броварського міськрайонного суду Київської області від 04 серпня 2025 року про повернення позовної заяви скасовано, а справу направлено до суду першої інстанції для продовження розгляду. Повертаючи позовну заяву, суд першої інстанції виходив з того, що подану в електронній формі позовну заяву, не слід вважати такою, що підписана позивачем, так як вона була надіслана на адресу електронної пошти суду без застосування підсистеми «Електронний суд». Разом з тим, апеляційний суд дійшов протилежних висновків, посиляючись на практику Верховного Суду у постанові від 28 листопада 2022 року у справі № 380/8841/20. У ній вказано, що відповідно до статті 6 КАС України суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського суду з прав людини. Відповідно до ч. 1 ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» суди під час розгляду справи повинні застосовувати Конвенцію та практику ЄСПЛ як джерело права. З огляду на зміст принципу верховенства права у демократичному суспільстві національне законодавство повинно забезпечувати належний рівень доступу до суду в аспекті права на суд. Водночас, для того, щоб право на доступ до суду було ефективним, необхідно щоб особа мала реальну можливість оскаржити дію, що порушує її права. Окрім вищенаведеного, кожна особа, чий права та свободи, що визнані Конвенцією, були порушені, має право на ефективний засіб юридичного захисту, навіть в тому випадку, якщо таке порушення було вчинене особами, які реалізовували свої офіційні повноваження. ЄСПЛ також звертає увагу, що застосовуючи процесуальні норми, суди мають уникати як надмірного формалізму, що може вплинути на справедливості провадження, так і надмірної гнучкості, що може призвести до анулювання вимог про-

цесуального законодавства. Крім того, ЄСПЛ зазначив, що відповідно до п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод «надмірний формалізм» може суперечити вимозі забезпечення ефективного та практичного права на доступ до правосуддя. Це, в основному, відбувається у випадку надто вузького тлумачення процесуальної норми, що чинить перешкоди в розгляді скарг заявника по суті, із супутнім ризиком порушення права на ефективний судовий захист. Також ЄСПЛ вказав, що занадто суворе тлумачення національними судами процесуальної норми позбавило заявників права доступу до суду, що завадило розгляду їхніх позовних вимог, що визнано порушенням п. 1 ст. 6 Конвенції. Водночас, ЄСПЛ провів лінію між надмірним формалізмом та формалізмом. Так, формалізм є явищем необхідним та позитивним, так як забезпечує чітке дотримання судами процесу. Однак надмірний формалізм заважає ефективному та практичному доступу до суду. Формалізм не вважається надмірним, у випадку якщо сприяє належному здійсненню правосуддя та правовій визначеності. У такий спосіб реалізовується «право на суд», яке відповідно до судової практики ЄСПЛ включає не лише право ініціювати провадження, але також право отримати «вирішення» судом спору. ЄСПЛ також визначено, що право на доступ до правосуддя повинно застосовуватися на практиці та бути ефективним. Для того щоб право на доступ до суду було дійсно ефективним, особа має мати реальну можливість оскаржити дію, що порушує її права. Надто суворе трактування національним законодавством певного процесуального правила (надмірний формалізм) може позбавити позивачів права звертатися до суду (рішення ЄСПЛ у справі «Perez de Rada Cavanilles v. Spain», «Bellet v. France», «Walchli v. France», «Zubac v. Croatia», «Beles and Others v. the Czech Republic», «Walchli v. France, Miragall Escolano and others v. Spain, Perez de Rada Cavanilles v. Spain, «Kutic v. Croatia», «Nunes Dias v. Portugal» [6].

Зауважимо, що надмірний формалізм можна зустріти при трактуванні норм як матеріального, так й процесуального права. При тлумаченні норм процесуального права надмірний формалізм в першу чергу непропорційно обмежує право на доступ до правосуддя як елемента права на справедливий суд (в контексті права на звернення до суду як процесуального аспекту права на судовий захист), створюючи таким чином сторонам непропорційні перешкоди, які не пов'язані із потребою суворого дотримання процесуальної форми (якщо зазначені перешкоди нівелюють сутність права на доступ до суду), застосування вимог якої в певних обставинах буде очевидно недоцільним і нерозумним. Як найбільш небезпечний прояв надмірного процесуального формалізму пов'язаний правовий пуризм – обмежувальне або буквально тлумачення і застосування процесуальних норм, проте без врахування обставин справи, коли надається безоглядна перевага формі над змістом. Визначення доцільності відступу від строгого трактування процесуальних норм повинно відбуватись з урахуванням процесуальної ситуації, в якій має бути застосована та чи інша процесуальна норма. Трактування такої норми повинно здійснюватися судом на користь необхідності забезпечення особи права на доступ до суду, у випадку якщо відступ від деяких процесуальних формальностей в значній мірі не впливає реалізацію права на пред'явлення позову або ж подання апеляційної скарги, проте є необхідним для забезпечення особи права на доступ до суду та виконання завдань адміністративного судочинства, яке повинно переважати над будь-якими іншими позиціями в судовому процесі і реалізовуватись з обов'язковим урахуванням принципу верховенства права, забезпечуючи таким чином гарантії права на справедливий судовий розгляд. Водночас, надмірний формалізм при оцінці правомірності дії, рішення, бездіяльності суб'єкта владних повноважень може позбавити особу судового захисту (наприклад, задоволення позову) лише через

те, що оскарження дій, рішення чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень формально відповідає критеріям та процедурі його прийняття, встановлених у ч. 2 ст. 2 КАС України, зате порушує принцип верховенства права або ж створює ситуацію, коли певна форма переважає над змістом змісту того питання, яке було предметом судового розгляду і підтверджує про явно непропорційне втручання органу влади у відносини за участю приватної особи [7, с. 89].

Варто зазначити, що ознаки надмірного формалізму можуть включати наступне: 1) похідний характер від необхідного формалізму. Варто зазначити, що надмірний формалізм у праві може бути наслідком занадто формалістичного підходу, в якому формальні аспекти права є необхідними для врегулювання суспільних відносин, проте надалі мають перевагу над справжніми потребами справедливості та ефективності. Формалізм у праві виражається у формальних процедурах, правилах і структурах, нехтуючи часто цілі та контекст правових норм. Зазначене може мати наслідок надмірне зосередження на виконанні формальних вимог, незалежно від їх справжньої необхідності чи значення; 2) надто строге дотримання формальних вимог і процедур, коли суди або органи виконавчої влади приймають рішення, враховуючи виключно формальні обставини справи, і не надають достатньої уваги змісту питання; 3) відсутність гнучкості. Чинне законодавство чи правила застосовують і тлумачать без врахування обставин справи чи потреб осіб; 4) формалізм в тексті закону, коли певні правила врегульовані таким чином, що їх важко зрозуміти або ж вони вимагають сліпого слідування без можливості зрозуміти реальну мету. При надмірному формалізмі вимоги і стандарти застосовуються строго та безкомпромісно навіть у разі, коли це необґрунтовано; 5) переважання процесу над результатом. В такому випадку увага в більшій мірі зосереджена на виконанні формальності, ніж на досягненні справедливості чи реальних

результатів. Формальні процедури та вимоги можуть бути надмірно складними та примусити осіб витратити значні ресурси та зусилля на їх дотримання, що не відповідає реальним потребам справи чи справедливості. В надмірно формалістичних ситуаціях відсутній баланс між засобами, що застосовуються для досягнення правових цілей, та самими цілями права; б) віддалення від справедливості. Формальний підхід до права може мати наслідок віддалення правових норм від загальноприйнятих принципів справедливості. Зазначене може порушувати як довіру до суду, так і правової системи в цілому [8, с. 242].

Висновок. Отже, на практиці існують випадки застосування судом першої інстанції надмірного формалізму до поданої позовної заяви, що має наслідком залишення її без руху чи прийняття судом іншого рішення, яким чиняться перешкоди в доступі до правосуддя.

Формалізм є явищем необхідним та позитивним, так як забезпечує чітке дотримання судами процесу. Формалізм не вважається надмірним, у випадку якщо сприяє належному здійсненню правосуддя та правовій визначеності.

Анотація

У статті досліджено позовну заяву як об'єкт надмірного формалізму в адміністративному судочинстві.

Встановлено, що завдання адміністративного судочинства реалізуються шляхом подання позовної заяви до суду першої інстанції. Перешкодою на шляху до правосуддя досить часто стає надмірний формалізм, застосований до позовної заяви.

Підтверджено, що на практиці існують випадки застосування судом першої інстанції надмірного формалізму до поданої позовної заяви, що має наслідком залишення її без руху чи прийняття судом іншого рішення, яким чиняться перешкоди в доступі до правосуддя.

Формалізм є явищем необхідним та позитивним, так як забезпечує чітке дотримання судами процесу. Формалізм не вважається надмірним, у випадку якщо сприяє належному здійсненню правосуддя та правовій визначеності.

Під час застосування процесуальних норм необхідно уникати не лише надмірного формалізму, але й надмірної гнучкості, що можуть мати наслідком неправомірне обмеження права на доступ до правосуддя, яке гарантоване ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Надмірний формалізм може чинити перешкоди в забезпеченні ефективного права на доступ до правосуддя. Для того щоб право на доступ до правосуддя було ефективним, особа повинна

Під час застосування процесуальних норм необхідно уникати не лише надмірного формалізму, але й надмірної гнучкості, що можуть мати наслідком неправомірне обмеження права на доступ до правосуддя, яке гарантоване ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Надмірний формалізм може чинити перешкоди в забезпеченні ефективного права на доступ до правосуддя. Для того щоб право на доступ до правосуддя було ефективним, особа повинна мати реальну можливість оскаржити дію, що порушує її права. Надто суворе трактування судом певного процесуального правила (надмірний формалізм) може позбавити позивачів права звертатися до суду.

Основними ознаками надмірного формалізму є такі: надто строге дотримання судом формальних вимог; відсутність гнучкості зі сторони суду; трактування судом певних норм права без врахування обставин справи; нормативні правила застосовуються строго навіть у випадку, коли це необґрунтовано; неправомірне обмеження прав осіб; порушення принципів судового процесу тощо.

мати реальну можливість оскаржити дію, що порушує її права. Надто суворе трактування судом певного процесуального правила (надмірний формалізм) може позбавити позивачів права звертатися до суду.

Основними ознаками надмірного формалізму є такі: надто строге дотримання судом формальних вимог; відсутність гнучкості зі сторони суду; трактування судом певних норм права без врахування обставин справи; нормативні правила застосовуються строго навіть у випадку, коли це необґрунтовано; неправомірне обмеження прав осіб; порушення принципів судового процесу тощо.

Ключові слова: Європейський суд з прав людини, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, адміністративне судочинство, здійснення судочинства, розгляд справи, принципи права, права людини, надмірний формалізм.

Paskar A.L. Statement of claim as an object of excessive formalism in administrative proceedings

Summary

The article examines the statement of claim as an object of excessive formalism in administrative proceedings.

It has been established that the task of administrative proceedings is implemented by submitting a statement of claim to the court of first instance. Excessive formalism applied to the statement of claim quite often becomes an obstacle to justice.

It has been confirmed that in practice there are cases of the court of first instance applying excessive formalism to the submitted statement of claim, which results in it being left without action or the court adopting another decision, which creates obstacles to access to justice.

Formalism is a necessary and positive phenomenon, as it ensures strict compliance by the courts with the process.

Formalism is not considered excessive if it contributes to the proper administration of justice and legal certainty.

When applying procedural rules, it is necessary to avoid both excessive formalism and excessive flexibility, which may result in an unlawful restriction of the right to access to justice, which is guaranteed by Article 6 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

Excessive formalism may contradict the requirement to ensure the effective right to access to justice. In order for the right of access to court to be truly effective, a person must have a real opportunity to challenge an act that violates his or her rights. An excessively strict interpretation of a certain procedural rule by national legislation (excessive formalism) may deprive claimants of the right to apply to court.

The main signs of excessive formalism are the following: too strict adherence by the court to formal requirements; lack of flexibility on the part of the court; interpretation by the court of certain legal relations without taking into account the circumstances of the case; regulatory rules are applied strictly even when this is unjustified, unlawful restriction of the rights of individuals, violation of the principles of judicial process, etc.

Key words: European Court of Human Rights, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, administrative justice, administration of justice, consideration of the case, principles of law, human rights, excessive formalism.

Список використаних джерел:

1. Гордєєв В. В. Позовна заява як юридичний факт в адміністративному судочинстві України. *Держава і право: збірник наукових праць*. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. Вип. 57: Юридичні і політичні науки. С. 234–241.
2. Гордєєв В.В. Поняття юридичних фактів в адміністративному судочинстві України : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 324 с.
3. Колодка М. Я., Кульчицький І. Б., Городецький О. О. Адміністративна позовна заява як засіб захисту в адміністративному судочинстві. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія економічна. Серія юридична. Випуск 36/2023. С. 202–209.
4. Ухвала Восьмого апеляційного адміністративного суду від 15 серпня 2025 року в справі № 380/4534/25 за позовом ОСОБА_1 до Західного міжрегіонального головного управління Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів на держаному кордоні про визнання протиправним та скасування наказу. URL.: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129565564>
5. Ухвала третього апеляційний адміністративний суду від 6 серпня 2025 року в справі №215/4000/24 за позовом ОСОБА_1 до Управління правці і соціального захисту населення Виконавчого комітету Тернівської районної в місті Кривому Розі ради про встановлення наявності компетенції. URL.:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/129387375>
6. Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 24 вересня 2025 року в справі № 361/8994/25 за позовом ОСОБА_1 до Державного виконавця Броварського відділу державної виконавчої служби у Броварському районі Київської області Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) про визнання дій державного виконавця протиправними та зобов'язання усунути порушення URL.:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/130477265>
7. Короєд С. О. Надмірний формалізм як перешкода ефективності адміністративного і цивільного судочинства. *Право і суспільство*. 2023. № 4. С. 83–91.
8. Остап'як М. М. Поняття та ознаки надмірного формалізму. Матеріали звітної наукової веб-конференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2023 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 1–5 квітня 2024 р., м. Івано-Франківськ. Електронне видання. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2024. С. 241–243.

Дата надходження статті: 10.08.2025

Дата прийняття статті: 21.08.2025

Опубліковано: 29.09.2025